

*Назарій ЛАТИК,
Артур САНАЙКО,
Назарій САКОВЕЦЬ
(Дрогобич, Україна)*

ПРИНЦИПИ ПОБУДОВИ МОДЕЛІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ВИКЛАДАЧІВ ГУМАНІТАРНИХ ДИСЦИПЛІН

Актуальність підготовки викладачів гуманітарних дисциплін у педагогічних університетах сьогодні визначається низкою факторів, що впливають на сучасну освітню сферу та вимагають від педагогів високого рівня компетентності та адаптації до нових викликів. Зміст вищої освіти потребує суттєвих змін, передовсім у зв'язку із соціальним замовленням. Це передбачає спрямованість на духовні, національні та демократичні цінності, а також акцент на викладання педагогічних дисциплін і зміст підготовки майбутніх викладачів. Зміни в технологіях, методиках викладання та вимогах до навчальних програм вимагають від викладачів постійного оновлення своїх знань і навичок. Це включає в себе використання сучасних педагогічних технологій, інтерактивних методів та інші інноваційні підходи. Розширення міжнародної співпраці у сфері освіти породжує потребу у викладачах, які розуміють глобальні тенденції, мають міжкультурну компетентність та можуть ефективно працювати в різноманітних культурних контекстах. У контексті європейської інтеграції та глобалізації, вища освіта повинна бути гнучкою і відповідати потребам практики.

Сучасне суспільство високо цінує критичне мислення та творчість. Викладачі мають бути спроможними стимулювати розвиток цих навичок серед студентів. Швидка зміна технологій та ринку праці вимагає від них гнучкості та здатності підготувати студентів до нових викликів та професій [6]. Усе це впливає на зміст підготовки викладачів, стає ключовою

проблемою для забезпечення якісної освіти та готовності студентів до успішної професійної діяльності в реаліях сьогодення, що зумовлює потребу висвітлення принципів побудови моделі професійної підготовки викладачів гуманітарних дисциплін у педагогічних університетах.

Модель професійно-педагогічної підготовки майбутніх учителів розробила І. Богданова, вона також представила концепцію, що ґрунтується на впровадженні інноваційних технологій [1]. Ця модель визначається як система науково-методичного забезпечення, що включає у себе концептуальний аспект оновлення, структурно-змістовий компонент, технологічні елементи та організаційно-дидактичний підхід. Для адаптації моделі до конструювання змісту педагогічних дисциплін у вищій школі були враховані різні інноваційні процеси в системі підготовки вчителя [3]. Зокрема, було враховано процеси, пов'язані з формуванням творчого мислення (О. Акімова), враховані тенденції розвитку сучасної педагогічної освіти (О. Глузман), які взаємодіють із окремими принципами структурування змісту педагогічної освіти (М. Лещенко) і сприяють формуванню базової педагогічної освіти (В. Шахов).

Для ефективного функціонування моделі професійної підготовки майбутнього викладача гуманітарних дисциплін до педагогічної діяльності, крім визначення змістових напрямів усіх її структурних компонентів, які відображають соціальне замовлення, загальну мету освіти, принципи якісного оновлення змісту предметів та програми професійно-педагогічної підготовки майбутніх викладачів і його процесуального забезпечення, модель повинна втілювати результативний елемент реалізації змісту педагогічних дисциплін [5]. Це виявляється у конкретних показниках її ефективності, які свідчать про ступінь досягнення поставлених цілей і вказують на значущі зміни у становленні особистості студента. Показники охоплюють рівень не лише інформованості, але і розвинутості та вихованості, що дає підставу зробити висновки щодо майбутньої самореалізації фахівця і сформованої фахової майстерності.

Актуальними є принципи побудови моделі професійної підготовки викладачів гуманітарних дисциплін. Принцип гуманізації та гуманітаризації змісту педагогічної освіти включає у себе систему цінностей українського виховання, особистісно-орієнтованого навчання та виховання, формування виховних відносин та моральної культури учасників освітнього процесу. Гуманітаризація означає збільшення важливості предметів гуманітарного й естетичного циклів. Зрозуміло, що історія, рідна мова та література, які впливають на формування національної свідомості, мають ключове значення для цього процесу. Педагогічні дисципліни суттєво впливають на формування моральних, національних та громадянських цінностей. Педагогічний світогляд є важливим для ефективного розв'язання різних життєвих ситуацій. Тому вдосконалення змісту підготовки також передбачає орієнтацію на національні цінності та етнізацію особистості та освіти загалом. Гуманізація змісту освіти проявляється у зосередженості на актуальних і перспективних інтересах особистості, створенні умов для індивідуалізації та диференціації освітнього процесу, а також у вивченні традицій, історії народу й інших аспектах.

Принцип демократизації змісту педагогічних дисциплін розглядається як вільний вибір цього змісту з урахуванням можливостей, стандартів та потреб практики. Він передбачає включення аксіологічного і діяльнісно-творчого компонентів, сприяючи вихованню та розвитку фахівців у контексті сучасних вимог й цінностей громадянського суспільства.

Принцип урахування соціального досвіду та відповідності запитам практики визначає важливість змісту підготовки педагога [2, с. 13–25]. Це передбачає створення оптимальних умов для розкриття та розвитку потенціалу кожної особистості, сприяючи її самовизначенню та подоланню формалізму.

З оволодінням інформацією пов'язана вимога до якості змісту педагогічних дисциплін, орієнтованого на формування компетентності [4]. Компетентнісний підхід у вищій освіті є сучасною стратегією, спрямованою на розвиток широкого спектру навичок та здатностей студентів, які вони можуть успішно застосовувати в різних сферах життя та професійній діяльності. Замість акценту на засвоєнні фактів ізольовано від контексту, компетентнісний підхід ставить перед собою завдання формувати компетентності, що включають знання, навички, уміння та особистісні якості.

Основні принципи компетентнісного підходу включають індивідуалізацію навчання, активне залучення студентів до виконання завдань, практичність та орієнтацію на розвиток критичного мислення. Студентам надається можливість використовувати отримані знання в реальних ситуаціях, розвивати творчі й критичні здібності, а також вчитися взаємодіяти в команді та розв'язувати проблеми.

Важливим аспектом компетентнісного підходу є також постійна адаптація освітніх програм до вимог ринку праці та сучасних технологічних змін. Це допомагає випускникам закладів вищої освіти бути готовими до викликів сучасного світу та володіти необхідними знаннями і навичками для успішної професійної кар'єри.

Принцип індивідуалізації та проблемності є ключовим для якісного оновлення змісту педагогічних дисциплін, забезпечуючи адаптацію навчання до потреб і особливостей кожного студента. Комплексність та інтегрованість змісту підготовки також є важливими принципами, що об'єднують різні предмети, розділи та теми у досягненні спільних навчальних цілей.

Комплексність та інтегрованість забезпечують взаємозв'язок різних елементів навчальної програми для досягнення спільних навчальних цілей. Стандартизація базової педагогічної дисципліни підкреслює її ключову

роль у підготовці фахівця до роботи в системі «Людина – Людина», залишаючи при цьому можливість різноманітності й індивідуалізації інших педагогічних дисциплін. Усі ці принципи спільно спрямовані на формування висококваліфікованого та гнучкого фахівця, який здатний відповідати на виклики сучасного суспільства.

Принципи побудови моделі освітньо-професійної підготовки фахівця є ключовими орієнтирами, які визначають її ефективність та відповідність вимогам сучасного соціуму і ринку праці. Зосередженість на соціальному замовленні, врахування соціального досвіду та потреб сучасної практики, компетентність, індивідуалізація та проблемність, акцент на творчості, комплексність й інтегрованість, стандартизація базової педагогічної дисципліни – це важливі принципи, які забезпечують якісну та відповідальну підготовку фахівців. Врахування цих принципів моделі освітньо-професійної підготовки сприяє гармонійному розвитку майбутнього викладача.

ЛІТЕРАТУРА

1. Богданова І.М. Професійно-педагогічна підготовка майбутніх учителів на основі застосування інноваційних технологій : дис... д-ра пед. наук : 13.00.04 / Південноукраїнський держ. педагогічний ун-т ім. К.Д.Ушинського. Одеса, 2003. 440 с.
2. Вишневський О. Теоретичні основи сучасної української педагогіки. Дрогобич: Коло, 2003. С. 13–25, 123–135.
3. Волковська Т. Моніторинг педагогічних інновацій у загальній середній освіті регіону. *Відкритий урок*. 2004. № 19–20. С. 69–76.
4. Золотухіна С., Зеленська Л. Професійно-педагогічна компетентність викладача вищого навчального закладу (історико-педагогічний аспект). Харків : Основа, 2007. 184 с.
5. Кобрій О. Формування змісту педагогічних дисциплін у ВНЗ України (друга половина ХХ – початок ХХІ ст.): монографія. Дрогобич : РВВ ДДПУ імені Івана Франка, 2013. 328 с.
6. Пріоритетні напрями модернізації освіти: досвід, реалії, перспективи : зб. наук. пр. Всеукр. наук.-практ. конф. (Дрогобич, 7–8 квітня 2022 року) / за ред. М. Чепіль, А. Федорович. Дрогобич : РВВ ДДПУ імені Івана Франка, 2022. 186 с.